

Car., 389.29); 952: «--- in pago *Bisullunense* --- sicut in comitatu *Bisullunense* et in valle Asperi» (Abadal, *Cat. Car.*, 78.4 i 21); 962: «in territorio *Bisuldunensi* --- alodes proprios quos habebat ipse comes in pago *Besuldunense*» (Abadal, *Cat. Car.*, 75.12 i 15); 981: «in comitatu *Bisuldunense*» (Abadal, *Cat. Car.*, 213.3); 982: «In comitatu *Bisuldunensi*, alodem qui dicitur Pogium Malum» (Abadal, *Cat. Car.*, 173.10); 982: «In comitatu *Bisuldunense* in villa Lercio» (Abadal, *Cat. Car.*, 243.12); 1142: «de voluntate Raimundi Berengarii, Barchilonensium, *Biseldunensium*, Ceritanensium comitis, et Aragonensium principis» (Font Rius, *C. d. p. I*, 59.8).

Del (II), **BOLDÚ**: a. 1080, gener: «quadra una, ipsum in marchia, in Mascançani plana, ultra castrum Almenara, que ab ore omnium terre incolarum vocatur Folliola --- Que terminatur --- a parte septemtrionis in quadra Pontii Dalmatii que vocatur *Bisulduni*» (Font Rius, *C. d. p. I*, 36.20); 1080: «quod pagani vocabant Labandera et modo comes vocari *Bisullunum* ---» (Balari, *Orig.*, 266); 1122: «Arnaldo de *Besellu*», en un document llegit per Coromines a l'Arxiu de Solsona; probablement el cognom fa al·lusió a la població del Pla d'Urgell, tal com s'esdevé en el cas següent. 1143: «Sig+num Petro de *Besellu*» (en la donació de la torre *Fanecca*, al Pla d'Urgell; Font Rius, *C. d. p. I*, 60.27); 1267: «castell de *Boldú* o *Bosaldú*» (Miret, *TemplH.*, p. 360); 1359: *Buldu* (*CoDoACA XII*, 61).

L'antroponímia hi afegeix algunes dades: a. 1588: Joan *Boldú* (*BCEC*, 1908, 139). El cognom va ser recollit per Coromines a Penelles (XLVI, 64.44) i actualment existeix a la ciutat de Lleida. Al terme de Bellmunt d'Urgell hi ha el *Bosc del Boldú* (Coromines, *Castellserà XLVI*, 65.37); pot tractar-se d'un post-antroponímic, per tal com la utilització de l'article amb nom personal és normal a la zona.

Creiem que no tenen res a veure amb *Besalú* dos noms *Βέσηδα* i *Σεβένδουνον* mencionats en fonts antigues: concretament Ptolemeu enumera *Σεβένδουνον*; i «*Βασσι*, "Εγώσα, Βέσηδα» segons sembla d'Est a Oest. Si "Εγώσα fos *Gósol* (< EGÓSA-LE?), aleshores *Βασσι* ja correspondria a la situació de Bas. Però aquest *Βέσηδα* és un lloc desconegut (probablement un NL mort) i no pot, ni geogràfica ni fonèticament, correspondre a *BISULDUNUM*. Cf. arts. *Bassella* i *Bas*.

ETIM. Aconsellem llegir l'article que J. Coromines dedica a *Biosca* al seu lloc alfabètic, car és versemblant que en *Biosca* hi hagi el mateix element inicial que en l'ètimon que proposem per a *Besalú*.

Basant-se en l'existència dels parònims francesos, algú ha pensat que el nostre *Besalú* és un topònim traslladat a terres catalanes des del país veí. Aquesta hipòtesi, que suposa que el nom fou portat per una colònia de gents vingudes de més enllà del Pirineu, no ha estat mai demostrada. Quan i en quines condicions s'hauria produït aqueixa colonització? No hi ha cap prova d'aquest fet. És més: podem assegurar que la paronímia no sigui casual? Suposant que no ho si-

gui i que aquests noms estiguin relacionats etimològicament, tots ells poden haver estat creats independentment l'un de l'altre.

Per altra banda, fins si algun d'ells fos secundari, no tindriem per què pensar que ho fos el català, nom d'una població incomparablement més important i arrelada des de ben antic. Més aviat caldria albirar la possibilitat que algun d'aquests llocs francesos, obscur i poc importants, fos un reflex del nostre *Besalú*. Seria imprudent postular el trasllat d'un nom quan ens manquen tota mena d'indícis que ho demostrin. Tot i acceptant que hi pugui haver relació etimològica entre els noms que estem considerant, no hi ha raons suficients per a negar-los caràcter autòcton. Coromines es va pronunciar obertament en contra de la idea que *Besalú* sigui un element importat del Sud de França, «perquè encara que hi hagi sengles *Bezaudun* en el Cantal, la Drôme i els Alps Marítims, el nom català es troba des de l'alta Edat Mitjana (818) i presenta una evolució fonètica antiquíssima i original» (*E.T.C. I*, 80).

Besalú i *Boldú* són el resultat d'un tractament fonètic pròpiament català. En vista de les formes medievals i tenint en compte les lleis d'evolució fonètica, podem partir d'un ètimon *BISULDUN*, amb dos processos evolutius:

BISULDUN > *besoldú* > *beoldú* > *boldú* (per a *Boldú*).

BISULDUN > *besoldú* > *beso(u)lú* > *besolú* > *besalú* (per a *Besalú*).

Per al pas de *besoldú* a *beoldú*, podem recordar el que va dir Coromines: «La pèrdua de la -s- intervocàlica és un fenomen ja prou conegut. Notem, però, que ultra els mots que contenen una altra s o c (*enciam* etc.), la pèrdua enllòc no és tan freqüent com en aquells en què, trobant-se la -s- en posició protònica hi ha una r o una l en el mateix mot *reina*, *roada*, *roella*; ---; *Boldú* *BISULDUNUM* (Balari, *Orígenes*, 337) etc.» (*E.T.C. I*, 58, nota 88). El cas de -s- pretònica seguida de l és precisament el que trobem a *Boldú*. Per a més observacions sobre la pèrdua de la -s- cf. Coromines, *LleuresC.*, 210, nota 2.

El pas de *BISULDUN* a *Besalú* suposa un primer procés d'assimilació de la consonant dental a la lateral, indicat ja fa temps per Menéndez Pidal (*Orígenes*, 54-2, p. 296) i també per Coromines: «como fenómeno romance, la asimilación de LD en ninguna parte ha sido tendencia tan persistente y general como en catalán ---; en catalán LD primero se hizo *ll*, pero inmediatamente la primera l se vocalizó en *u*» (Coromines, *Tópica Hespérica II*, 261). A la vocalització de la l va seguir la reducció del grup vocàlic a un sol fonema o, que es va canviar després en a per dissimilació respecte de la vocal tònica. Els detalls d'aquesta evolució no han estat ignorats per Coromines, que els ha explicat clarament: «Hi ha dos casos especials. Quan el grup *ul* es troba darrera una o o u àtones, les dues vocals posteriors sonen com una sola. D'ací els conegudíssims *OLDEGARIUS* > *Oleguer* (< *Ouleguer*) i *BISULDUNUM* > *Besolú* > *Besolú* dissimilat